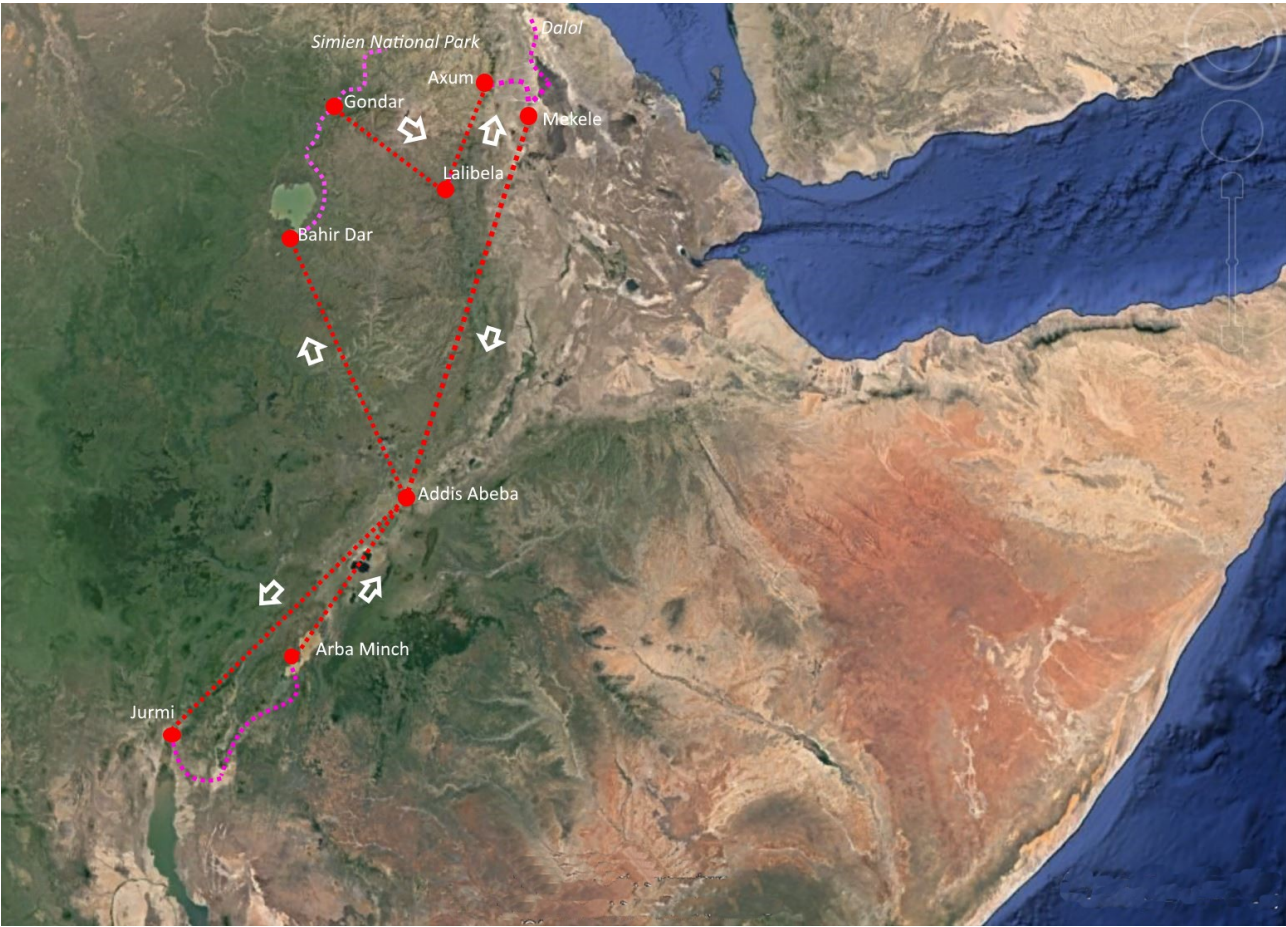

Ries Dagbog

Etiopien februar 2019

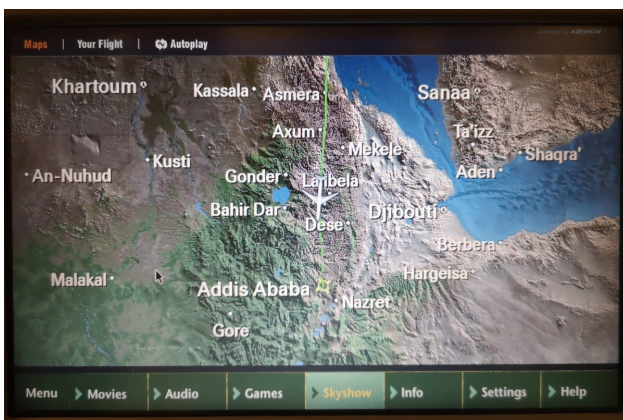

Onsdag den 6. februar

Hver gang vi skal ud og rejse, glæder vi os over, hvor let det er at komme til lufthavnen fra Grenågade.

Desværre var Lars, der var vores rejseleder fra Namibia, blevet syg, så han ikke kunne lede rejsen, men Klaus Aarsleff 'himsel' trådte til som afløser. Gruppen, vi skal rejse med mødte vi som aftalt ved "meeting point". Ser umiddelbart ud til at være nogle flinke mennesker.

Turen til Addis Ababa gik planmæssigt med skift i Stockholm, Arlanda. Der var måske lidt panik hos Sten og Grandkusine Karens mand, Jesper, da de havde svært ved at finde den rejsemedicin de skulle have med. Blandt andet kunne Sten ikke skaffe Fernet Branca! Han købte så Gammel Dansk; vi må håbe det virker lige så godt! På det lange stræk fra Arlanda til Addis Ababa, havde Sten og jeg ikke fået plads ved siden af hinanden, men der var nogle flinke mennesker fra vores rejseselskab, der var villige til at flytte lidt rundt, så det gik fint; men det er en lang rejse, og vi må nok erkende at vi er for fattige (fedtede) til at betale for en opgradering.

Så er vi lige ved at være fremme i Addis Ababa .....efter en laang flyvetur

Torsdag den 7. februar

Sten og jeg fik dog begge sovet lidt undervejs (som man nu får sovet i en flyvemaskine), men var alligevel lidt flade da vi landede i Addis Ababa ved syvtiden om morgenen. Vores lokale guide Netsi tog i mod os i lufthavnen og sørgede for at vi kom til Jupiter International Hotel. Må tilstå, at vi lige fik en halv time på øjet, inden vi skulle stille til en bustur til Entoto-bjerget, som ligger 3.000 m.o.h, hvor en tidligere konge, Menelik den anden (1844–1913) havde bygget

et nyt slot, da han flyttede hovedstaden fra Ankober og grundlagde Addis Ababa. På vejen passerede vi også præsidentpaladset og regeringsbygningen.

Etiopien har, efter Nigeria, Afrikas største befolkning med 105 mio. indbyggere, hvoraf 4,5 mio. bor i Addis Ababa.. Det er desuden et af kun to lande i verdensdelen (det andet er Liberia), der aldrig har været koloniseret, hvilket giver det en speciel status blandt resten af de afrikanske lande. Landet har længe været en forholdsvis stabil allieret for Vesten i en urofyldt region, og efter den nye præsident har sluttet fred med Eritrea, er situationen ved at stabilisere sig.

Herefter til nationalmuseet for at se Lucy, en af de ting jeg havde set mest frem til. Lucy er en tidlig humanoid ca. 3.2 mio år gammel, hvis fossilerede rester blev fundet i 1974 her i Etiopien. Hun er ikke ret stor, men det er dybt fascinerende, at man kan dokumentere en tidlig del af menneskets historie. Det er ikke det originale fund der er udstillet (det findes i en boks i museets lager), men en kopi... men det gør egentlig ikke noget, for som dokument er udstillingen stærk. Da vi havde set Lucy fik vi en frokost på museets restaurant. Helt fint!

Det er så hvad der er tilbage af Lucy (opkaldt efter The Beatles: 'Lucy in the Sky', der angiveligt blev spillet uafbrudt i palæontologernes lejr mens udgravningerne stod på)

Sten var lidt oppe at 'køre' (og man bør jo ikke have stress på en ferie), men i lufthavnen i København havde vi i kiosken set, at det i det næste (marts) nummer af Bådemagasinet ville bringe hans artikel: Scylla og Carybdis, og han havde endnu ikke haft den til korrektur (hvor der også skal skrives billedtekster)!.... Den var

der så i mailen her til morgen, da vi landede i Addis, med ønske om at have korrektoren tilbage inden mandag! Det siges, at der her i byen er nogenlunde internet, men at det kan vi ikke forvente at have de næste par dage, hvor vi kommer uden for lands lov og ret. Så der var kun én vej: at læse korrektur her og nu. Så da vi kom tilbage til hotellet gik Sten i gang. Det er rigtigt at internettet er nogenlunde! I perioder virkede det ikke- i de perioder det virkede, kørte det meget langsomt. Men manden er jo stædig, så det blev gjort, men ikke uden at der kom alt for mange mærkelige ord ud af munden på ham. Jeg var faktisk imponeret over at han orkede det under de betingelser. Jeg fik sovet lidt, og midt-dagen indtog vi på hotellet. Gik ret tidligt op på værelset faldt hurtigt ”omkring-kuld”. Vi bliver vækket klokken kvart i fem i morgen tidlig!

Fredag den 8. februar

Klaus gik selv rundt og bankede os op klokken kvart i fem! Efter en hurtig morgenmad blev vi kørt til lufthavnen for at flyve til Bahir Dar. Landede i Bahir Dar midt på formiddagen og blev kørt til Jacaranda Hotel. Formiddagens program var en sejltur på Tana søen. Vejret var absolut velegnet til en sejltur: lidt over tyve grader og blå himmel. Så pelikaner, da vi kom ud på søen og en fisker i en papyrus kano-robåd fodrede dem, så vi fik dem at se rigtig tæt på. Flotte fugle.

Pelikaner på Tana søen

Kursen var sat mod en halvø, hvor der ligger et kloster 1400 tallet: Mihret, hvor vi skulle se vægmalerier. Nu er det så lige, at man skal huske på at Etiopien har været kristent fra år 300. Indtil 1959 var den etiopiske kirke under den koptiske (dvs. egyptiske) kirke, men fik derefter sin egen patriark. 44 procent af befolkningen er etiopisk-ortodokse, 34 procent er musl-

imske, knapt 20 procent protestanter og resten er animister, katolikker eller andet. Den Etiopiske kirke bygger på flere hellige skrifter end den vestlige kirkes gammeltestamentlige. I det andet århundrede dukkede der en række skrifter op der beskrev Jesu liv og levned, og de er stadig en del af den Etiopiske kirkes trosgrundlag. Fastlæggelsen af det nytestamentlige indhold for den vestlige kirke var både dramatisk og langvarig. Det er først i det fjerde århundrede, at det endelige nytestamentlige indhold blev fastlagt ved et kirkemøde i Nikea 396. Mange af de etiopiske skrifter er for os ukendte historier og myter om Jesu liv. Disse er rigt illustreret i vægmalerier i denne klosterkirke, der er bygget af træ som mange af de øvrige kirker i landet.

Klosterkirken i Mihret med illustrationer fra det gamle testamente

På vejen tilbage over Tana søen en lille 'smuttur' op ad den Blå Nil, der har sit udspring her og på denne lille afstikker så vi faktisk flodheste. Fascinerende dyr. Frokosten indtog vi på en lokal restaurant, hvorefter turen gik til Bahir Dar markedet, hvor Netsi førte os rundt så vi fik set fødevarer, tekstiler, udendørs systuer oma. Et spændende, stort og livligt marked, med muldyr, geder, tømmer, tekstiler, krydderier og levende høns, ja alt (selv kath) var der. Der var ikke mange boder, så det hele lå på jorden hvor kvinderne sad i skygge under paraply(sol)er og solgte deres varer.

Lørdag den 9. februar

I dag kørte vi fra Bahir Dar til Gonder. En rigtig fin vej og kinesisk bygget. Kineserne investerer rigtigt meget i Etiopien i disse år, og blandt rejsedeltagerne var der en del foragelse over

disse investeringer. Meget forståeligt. De investerer jo på "forventet efterbevilling", der sættes på et stort udbytte som så sikkert ikke kun kommer de lokale til gode; men som tidligere i historien (englænderne og franskmænd i Afrika og Asien- USA i Mellemamerika osv.) bliver overskuddet hentet ud af landet. Ja, selv Danidas støtte til udviklingslandene er jo også støtte til de danske virksomheder, der leverer de produkter, der skal købes for 'hjælpen'..... Så vi skal måske være lidt varsomme med forargelsen (selv om det ikke afholdt nogle af vores medrejsende for at 'belære' vores chauffør om at 'man' i Etiopien var dybt naive når man accepterede kinesiske investeringer).

Kørte gennem flere landsbyer på vej nordpå.

Hvor er der mange mennesker på vejene, overalt er der både mennesker og dyr i massevis. Kvinderne bærer hvidt sjal med mønstrede borter i enderne. Måden kvinderne bærer dette sjal på, angiver hvad formålet er med deres tur uden for hjemmet. I dag er de på vej til markedet og undervejs standsede vi et af disse markeder, hvilket et menneske- og husdyr-mylder.

"On the road", det er utroligt så mange mennesker, der til fods bevæger sig rundt i landskabet ... og på markeder undervejs

Husene langs vejen er bygget ved, at der først er opføres et skelet af træer og grene og derefter klaskes der indefra en blanding af ler og savsmuld op på skelettet, indtil det får en passende tykkelse. Tilsidst pudses og pyntes facaden i forskellige farver med forskellige stiliserede mønstre, ofte indgår en løve i denne udsmykning.

På denne strækning så vi ikke meget affald ved vejene; vores guide Netsi forklarede det ved, at alt kan bruges og derfor bliver samlet op og

genbrugt. Der skulle også være store genbrugscentre længere sydpå. Kørte til hotellet blev indkvarteret og på Four Sisters Inn for at spise frokost.

Det gamle kongeslot i Gondar (fra 1636 til 1855 hovedstad i Etiopien)

Eftermiddagens ekskursion gik til slottet FasilGhebbi, der er et imponerende bygningsværk (der ikke står tilbage fra europæiske middelalderborge) fra 1700-tallet som ligger i et område der er udpeget til UNESCO world heritage site. Meget smukt og fredfyldt sted. Meget tæt på lå Facilides badene. Her er der en kæmpe bassin, der fyldes op til TimKat, og så bades der. Hvert år samles folk her for at fejre TimKat, der er Hellig Tre Kongers dag, der ifølge den etiopiske kalender falder på vores 19. januar.

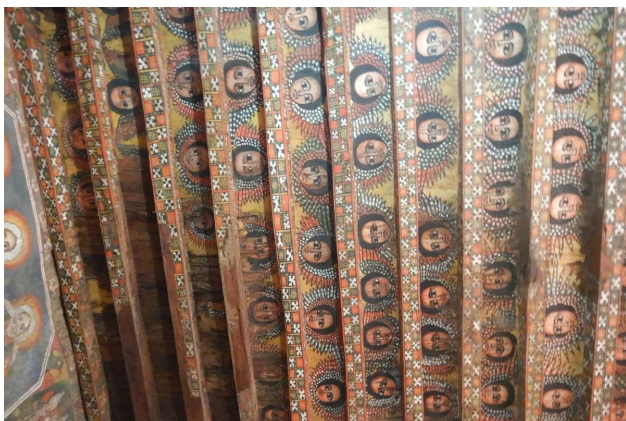

Gondar Fasilides badet, hvor "Timkat" (Hellig Tre Konger) fejres hvert år den 19. januar

Den etiopiske kalender er i øvrigt seks år bagud i forhold til vores, og så har den tretten måneder. Denne sidste måned bruges til at regulere for eventuelle skuddage og lignende. Derefter videre til en meget fascinerende kirke:

DebreBirhan Selassie. Den er bygget i 1400 tallet af Kejser Zara Yaquob og det var hans mening at den skulle huse Pagtens Ark som angiveligt blev bragt til Etiopien af kong Mene-lik, der skal være en søn af kong Salomon og dronningen af Shaba. Der var nogle dejlige vægmalerier, der illustrerede det gamle testamente og et vidunderligt loftsmaleri helt fyldt med de karakteristiske englehoveder. Det er lidt spændende at iagttage, hvorledes den Etiopiske kirke er influeret af jødedommen og også har nogle muslimske træk (skoene af udenfor kirken, mandeindgang og særskilt dameindgang). Tilbage til hotellet og videre til en restaurant. Det er lidt af en luksus her i Bahir Dar, for vi skal bo to nætter her på "Four Sisters In"!

Loftsmaleri helt fyldt med karakteristiske englehoveder

Søndag den 10. februar

Busekskursion til Simien National Park, den ligger i 3200 m højde. Det er søndag så der var mange hvidklædte mennesker på vej i kirke. Da vi kom ind i nationalparken var det slut med den gode (kinesiske byggede) vej, og lidt senere blev det til seriøst hullede grusveje!

I selskab med (næsten) artsfæller.... en flok Gelada bavianer

Blev sat af bussen og gik en dejlig to timers tur i nationalparken med de mest vidunderlige udsigter. I slutningen af turen stødte vi på en flok Gelada bavianer (en endemisk art marekatte der er tæt beslægtede med bavianer og kendt for at være meget fredelige). De lod sig overhovedet ikke anfægte af vores tilstedeværelse, det var nok en flok på over hundrede individer. Sad længe og betragtede dem, mens de fouragerede græs, rødder og andet de gravede op af jorden. Frokost på lodge i naturparken.

Mandag den 11. februar

Endnu en gang skulle vi flyve, og blev vi udsat for det dobbelte sikkerhedstjek, dels for overhovedet komme ind i lufthavnen og dels for at komme ud i boardingområdet. Begge tjekkerne var med det hele: sko af, bælte af, ure af, tømme lommer osv osv. Var i Lallibela til frokost og efter vi havde spist tog vi ud til den første generation af de berømte klippekirker. Det er fantastisk, at når man kommer ud til området kan man ikke se spor! Kirkernes tag er jo i niveau med klippen, og man skal helt tæt på for man kan se kirken nede i jorden!

Lalibela med sine i alt 11 kirker der er hugget ud af klippen og forbundet med underjordiske gange et UNESCO world heritage site (her: Sant Georges kirken)

Etiopien var et af de første lande, der gjorde Kristendommen til statsreligion, nemlig i 300 tallet. Disse klippekirker er opført af Kong Lalibela omkring 1200 tallet. Dengang var det farligt at drage til Jerusalem på pilgrimsrejser, så Kong Lalibela genskabte Jerusalem her i området, inklusive Jordanfloden. Det tog omkring tyve år at grave kirkerne ud, ifølge legenden- af slaver og engle. Kirkerne er stadig

centrum for det religiøse liv i denne del af ved-
en, så det myldrede med mennesker, masser af
mennesker, flere kirkegængere end turister,
faktisk. Kong Lalibella forærede også kirkerne
massive guld kors, som stadig har en mægtig
kraft, så de bliver brugt til at ”stryge” de troende
med.

Et af kong Lalibella's massive guld kors, som stadig har en mægtig kraft

Tirsdag den 12. februar

Dagens program var den 2. generation af Kong Lalibellas kirker. Stadigvæk lige fascinerende at gå mellem kirkerne nede i klipperne og i de underjordiske gange mellem kirkerne. Her gav det god mening at have pandelygter med. Hver gang vi skulle ind i kirkerne var det af med skoene, og på med dem når man kom ud. Da vi gik igennem en masse kirker så havde Nezi sørget for at vi havde en sko-passer med - Han flyttede vores sko fra den ene side af kirken til den anden, så vi aldrig gik barfodede udenfor kirken.

Indtog frokosten på en flot restaurant der blev drevet af en (etiopisk gift) skotsk dame, som har fået to unge etiopiske arkitekter til at designe lodgen. Lidt opsigtsvækkende. Endnu en gang viste vores lokale guide Nezi at vide en masse om området, en dejligt sted med fantastisk udsigt.

”Havde fri” om eftermiddagen, så vi tussede rundt i byen og Sten fandt en frisør.... og det var lidt af en opgave, for frisøren og Sten havde ikke noget fællessprog. Heldigvis var der en plakat med billeder af unge mænd med forskellige frisurer... men ingen med frisurer til et fint nordisk hår. Men det gik: frem med maskinen og så Brrr Brrrum og så var Sten klippet. Jeg er som sædvanligt blevet bidt af dyr, her er

myg, men også noget andet... mon ikke der lever lopper og andet kravl i alle tæpperne i kirkerne?

Pandelygter er i øvrigt en rigtig god ting at have i dette land, hvor lyset ikke altid virker og hvor lyset på hotelværelserne ofte er meget sparsomt; det er ulige meget lettere at pakke, når man kan se hvad det er man putter ned i tasken og hvor man putter det ned.

Onsdag den 13. februar

På vej til lufthavnen noterede vi igen hvor karakteristisk det er, at vi ikke ser private biler, knallerter, eller motorcykler på gaden ... ej heller ikke cykler. Meget af trafikken består af lastbiler og køretøjer der tydeligvis ejes af NGO'ere og lignende. Til gengæld er der en masse busser, og de er lette at genkende for de er enten blå eller grønne. Desuden er der en masse tuk-tuker og de er også lyseblå. Det ser ud til at fungere; selv om der er rigtig mange af den, så myldrer det med gående mennesker og husdyr mellem disse køretøjer.

Axum Stele Park: Gravsteder fra før den kristne tid, hvor en sol- og månekult var dominerende

Landede i Axum klokken tolv, og da vi under landingen kiggede ud af vinduet og så vejene, gav det faktisk rigtig god mening at vi flyver så meget for de så til at være ret primitive. Efter at have tjekket ind på hotellet kørte vi til frokost, hvor jeg fik en ret tør og hård kylling. Ofte får vi ret velsmagende mad, men der er ingen tvivl om at det er anderledes end hvad vi er vant til. Kostforandringerne er også begyndt at sætte sit præg på nogle af deltagerne, hvor vi hver morgen bliver underholdt med nogle deltageres maveproblemer mm. Efter frokosten kastede vi os ind i bussen for at køre til nogle ældste grav-

steder, der findes her i landet, fra 200 fvt. til 900 evt. Det er gravsteder fra før den kristne tid, hvor en sol- og månekult var dominerende. Det karakteristiske ved disse gravsteder er, at der ovenpå gravkammerne til hele familier under jorden står steler (en slags obelisker) over jorden. En af stelerne var så kæmpestor (over 30 meter) og fundamentet ikke kraftigt nok, så den var væltet under rejsningen... lidt synd, men et fantastisk syn med denne skov af steler (Axum stele park). Området her er ikke helt udgravet endnu og man forventer meget af de kommende udgravninger her.

I slutningen af 1980'erne fandt tre lokale bønder ved en tilfældig en sten med den samme inskription på tre sprog: Saba'isk (et lokalt sprog), Geez (kirkesproget) og græsk altså en slags etiopisk udgave af Rosetta stenen. Den er fra omkring år 330, hvor Kong Enza kristnede Etiopien.

Kapellet ved "Maria af Zion kirken", rummer Pagtens Ark med de oprindelige sten-tavler med de ti bud

Derefter fortsatte vi til midtbyen, hvor den etiopiske kirkes centrum er Axum Zion Kirke, hvor i den oprindelige Pagtens Ark (indeholdende de oprindelige stentavler med de ti bud) angiveligt opbevares (men det ville nu unægtelig virke mere overbevisende, hvis man kunne se den). Hvordan Pagtens ark skulle være havnet her er lidt af en gåde, men det forklares af at kong Menelik I (der angiveligt var søn af kong Salomon -jødernes konge- og dronningen af Shaba -som forbindes med Etiopien- og undfanget under dronningens besøg i Jerusalem) skal have bragt Arken til Etiopien. Blandt alle myterne er det imidlertid interessant, at der i Etiopien 'altid' har været et meget stort jødisk samfund, hvis historie fortaber sig i fortiden

(Salomon og Sheba?). Dette samfund af 'sorte jøder' er nu væk, idet de i anden halvdel af det 20. århundrede, alle er immigreret til Israel. Arkens kraft er så stor at kun én mand må se den og passe den. Denne vogter har det som en livsopgave og kan kendes på sin gule hat og kommer aldrig uden for denne bygnings område. Bygningen ligger i tilknytning til et kloster, hvor der ingen adgang kvinder, så kun rejsens mandlige deltagere kunne komme ind og se dette kloster. I umiddelbar nærhed af dette klosterkompleks har Haile Selassie bygget en moderne kirke, hvortil også kvinder har adgang.

Domkirken i Axum: "Maria af Zion kirken"

Torsdag den 14. februar

Vækning klokken syv, bagage ud klokken otte og afgang fra Axum klokken halv ni.... og ind imellem skulle vi så nå at spise morgenmad. Det var der nu ingen problemer i, og afgang blev en halv time udsat, så jeg fik skrevet lidt noter til min dagbog..... ikke meget!

"On the road", det er utroligt så mange mennesker, der til fods bevæger sig rundt i landskabet

Kørte frem til den næste lodge og vi havde madpakker med, så vi stoppede undervejs et

sted hvor vi kunne nyde vores fine sandwich og få en øl til. Kørte blandt andet igennem Aswar, hvor Italienerne i 1885 fik bank af Etiopien. Derefter videre til Geha templet et månetempel, som man mener stammer fra mellem 700- og 1000 evt. altså pre-axumitisk, og det siges at være det første tempel i sub-Sahara. Man ofrede ibexer og det var stadig tydeligt, hvor og hvorledes ofringerne var foregået.

Man kunne se offerstenen og renderne hvor blodet skulle løbe fra offerdyret. Da man omkring 600 evt. var bleve kristne her i området, blev templet ombygget til en kirke. Man mener at befolkningen oprindeligt er indvandrede Semitisk folkeslag fra den arabiske halvø, og at man brugte havne i det nuværende Eritrea.

Nu er vi begyndt at se kamelkaravaner langs vejene, de bruges reelt til transport. Vi er i nærheden af Mekele, Etiopiens næststørst by, der er en industri by med bl.a en bil-samlefabrik, så der er meget tung trafik på vejene. De må ligesom os køre slalomkørsel mellem mennesker og husdyr.

Var fremme ved fire tiden på Geralda lodge, - en rigtig lodge- stærkt inspireret af Afrika og ejet af en italiener, så vi var trygge med hensyn til maden og som Sten sagde, så var det da noget at være stolt af (hvis man var italiener) at man var bedre til opera og mad end til at føre kolonikrige.

Er nu i Tigrey regionen, hvor alle taler tigrey. Der er 13 etniske grupper her i Etiopien og de største er oromoerne (34%), amharer 27%, somaliere (6%) og tigrinja-tigré (6,1%), og der er ligeså mange sprog. Det vil sige, at i skolerne her skal børnene lære at skrive tigrey (det fælles lokalsprog), og skal derudover lære at læse og skrive landets officielle sprog: amharisk og så altså engelsk.

Fredag den 15. februar

Fik lov at sove længe. På formiddagens program stod et skolebesøg. På vejen til skolen stoppede vi i Hawzien (grundlagt ca. 400 evt) for at købe lidt til eleverne. Mange købte slik, blyanter og balloner. Jeg fandt - med lidt besvær to fodbolde, uoppustede! På vej ud af byen fik vi lov til at standse bussen og guiden og jeg styrtede ned til et skur i en sidegade, hvor der stod en dreng og pumpende en cykel, han havde

ikke den nippel der skulle bruges... en anden dreng blev sendt af sted for at købe en, men inden han kom tilbage, var der en ung mand fra et andet skur som sagde at han kunne pumpe dem! Mission accomplished! Tilbage til bussen i strakt galop.

Axum besøg i "folkeskole"

Jeg har tidligere kun set skoler i udviklingslande i Cambodia. Og det er så de skoler som Stens bror Mads støtter, og som andre NGO'er har øje på. Når vi skulle til denne skole, var det fordi vores danske rejseleder Klaus havde været her før med en gruppe, og de havde så samlet penge ind, og dem ville han ud og aflevere. Der var omkring 700 elever på skolen, og de blev undervist i to hold, et om formiddagen og et om eftermiddagen. Der var omkring 25 lærere og de var vel 20-30 i hver af klasserne. De havde ikke meget, men skolen så velorganiseret ud og eleverne viste stolte deres hæfter frem. Børnene var laset klædt, og meget snavsede. Vi blev taget imod af søde, glade og smilende børn. De fik blyanter, balloner og bolcher af de andre fra holdet, og det var svært, - til tider meget svært at dele sol og vind lige og som Sten lidt giftigt sagde var det næsten som at kaste mad til dyr i en zoologisk have. Det der med at have gaver med er i det hele taget lidt svært fordi vi ikke rigtigt ved hvordan det skal fordeles og konkurrencen om gaverne er stor. Den situation ville jeg gerne undgå men det var lidt svært for mig at skjule min taske med de to bolde. Jeg holdt dog stand og til sidst introducerede skolelederen mig (på min opfordring) for en kvindelig gymnastiklærer. Jeg gav hende boldene og da hun gik ind i klassen med dem, lød der et

begeistret brøl inde fra klassen..... det var hele turen værd!

På vej tilbage til lodgen var vi så på gårdbesøg. På gården boede en familie på seks: far, mor søn, svigerdatter og deres ene barn. De havde to køer, to okser, 11 geder og et ukendt antal høns. Mor sad og rensede løg da vi kom. De var blevet saltet og lå nu i solen for at tørre.

På bondegårdsbesøg

Efter at have besøgt den lille familie gik det tilbage til lodgen for at få frokost. Så blev vi delt i to grupper: en der skulle på en tur til en kirke der ligger tæt på vejen og en til en kirke som der krævede en længere vandretur.

De saltede løg soltørres

Vi valgte at satse på den længere tur. Gheraltaklippekirkerne ligger lidt fra alfarvej og stammer tilbage fra år 400, hvor de første kristne kom til området. Standsede ved en flodsænkning mellem Hawzen-bjergene, hvor bilen havde lidt svært ved at komme frem, for sporet forsvandt, og buskene voksede ud over vejen; der måtte flyttes sten for at få farbar vej. En flok unger fulgte bilen og holdt træer og buske væk

fra bilen så den kunne komme frem. Da vi startede på vandreturen ud til kirken vidste vi egentlig ikke hvor langt det ville blive; men det viste sig at der var fire til fem kilometer derud, så det blev i alt til godt otte kilometers tur. En rigtig fin tur, ikke meget kravlen opad, men i en flodslette, hvor man godt kan se at jorden bliver dyrket. Fik set 'den berømte' Mariam Kokor kirke, som havde nogle fine malede væge. Denne kirke er hugget ud af klippesiden, ikke ned, som de kirker vi tidligere har set. Som nævnt stammer kirken fra 400 tallet, og man er meget omhyggelig med at restaurere billederne. På vej til den næste lodge stødte vi på en kamelkaravane. På den måde mødte vi Afar folket, der lever af at udvinde salt i Danakil sænkningen som vi senere skal besøge. Der er restriktioner på hvordan saltet skal transporteres, det må kun foregå på kameler og æsler. På den måde forsøger man at sikre Aarfolket et tilstrækkeligt indtjenings-grundlag.

I Freewani gik trafikken helt i stå, måske var der bryllup og så er det sædvanligt, at man sætter telt op i den ene vejbane, for at få plads til alle gæsterne. Men nej! det var ikke grunden. Man fejrede oprøret med kommunisterne og det fyldte altså lidt af gaderummet.

Lørdag den 16. februar.

Havde fri denne morgen og så skulle vi på kirkebesøg igen. Nezi og Klaus har lovet at det er den sidste, jeg har set rigtig mange kirker..... syns jeg. Denne kirke var også fra den første tid de kristne var her og også som den i går hugget ind i klippesiden og ikke ned i klippen. Derefter kørte vi så mod markedet i Freewani. Dette var også et kæmpe marked med alt hvad der hører til en almindelig husholdning: Træ, gryder, overskårne olietønder, plastikdunke, geder, æsler høns, korn, hirse, frugt, grøntsager.... Også da vi var på markedsbesøg her fik vi en byge, heldigvis havde vi fået paraplyer med, så vi druknede ikke helt, men det var et utroligt spændende marked, med et fantastisk folkeliv. Markedet var en oplevelse, man kunne godt mærke, at her kommer der ikke mange turister, børnene var ikke pågående som vi har oplevet andre steder.

På vej tilbage til lodgen i Wukro, kom vi igennem i Nagassi. Her fik Muhammeds familie

beskyttelse af den lokale fyrste, hvorfor Etiopien på trods af sit kristne flertal har en høj stjerne i de arabiske lande. I det hele taget virker det som om de to store religioner (hvoraf muslimer altså udgør ca. 34% mod ca 62% kristne) lever blandet og i fred og fordragelighed.

I dag fik vi spurgt Nezi ind til i hvilken grad man omskærer kvinder i denne del af verden. Omskæring af kvinder sker blandt alle religionerne og hovedsagelig i landbrugsområderne, hvor cirka halvdelen af kvinderne bliver omskåret. 'Graden' af omskæring varierer fra stamme til stamme og Afarne skulle være dem der "går grundigste til værks".

Søndag den 17. februar

Nu til Danakil sænkningen. Der havde været lidt rumlen i geledderne over, at vi ikke skulle til Erta Ale, en vulkan der ifølge vores oprindelige program bobler lava. Må indrømme at jeg var lidt fortørnet fordi det måske var noget af det vi havde glædet os aller mest til. Men vi ved godt at man aldrig kan forudsige, hvordan en vulkan ter sig på et givet tidspunkt, og da det gik op for mig at Alta Ale ikke bobler for øjeblikket, men kun ryger... så det var der ingen mening i at se den. Men sådan er det med naturen, den ændrer sig hele tiden! Samtidig må vi nok erkende at det oprindelige program ikke helt havde været retvisende mht, hvor primitive indkvarteringsforholdene ville være i Danakil og det var på nuværende tidspunkt blevet klart at ikke alle turens deltagere helt havde forstået hvad det vil sige at rejse i et af verdens fattigste lande som endnu ikke er tilpasset kravene fra moderne vestlige turister.

På vej ud over saltsøen

Skulle afgå klokken 10 fordelt i 5 4WD køretøjer ..... "Same procedure as every morning" med vækning af Klaus, morgenmad, kufferter ud og så af sted i god ro og orden i fem små 4-hjulstrækkere. Det var lidt af en projekt at fordelt 17 mennesker i disse biler. Selv om vi burde kunne være tre i hver bil, MEN...., ja sådan blev det ikke, for der var mange forskelle individuelle hensyn der skulle tages lige fra om ægtepar kunne sidde sammen til om man nu ville være i en bil hvor AC anlægget skulle / kunne benyttes eller man hellere ville have vinduerne stående åbne.

Netsi: "så kører vi!"

OK vi kom da omsider af sted! Der var tre timers køretur ned til Base-camp. På vejen stoppede vi i en by, hvor vi fik frokost og samlede de telte og madrasser vi skulle sove på op. Her mente Jesper, at de unge mennesker skulle have en bold, en rigtig god ide, indtil de var ved at slå hinanden ihjel for at få fat i bolden. Jeg gik ind i flokken, to fat om bolden og råbte med høj og mørk stemme at nu skulle de f.... slippe..... og de gjorde det s... .Jeg overdrog bolden til en voksen og vi prøvede at forklare ham, at det var til alles glæde... håber vi trængte igennem. Så gik det ellers nedad. Har i de sidste par dage befundet os i 2-3.000 meters højde, det gør vi ikke mere, nu var vi nede til 140 meter under havets overflade! Lidt vildt.

Danakilsænkningen er en del af den østafrikanske forkastningszone og hele dalen har i en fjern geologisk fortid været i direkte kontakt med Rødehavet og altså oversvømmet. Den maritime fortid ses også af kalk-aflejringer med fossiler der kan minde om dem man ser i Faxe kalkbrud. Da vi kom til Base-campen ved Hamedela, blev

bagagen, teltene og madrasserne efterladt og vi kørte ud på saltsletten ved Dallol.

Der brydes salt som pakkes på æsler eller dromedarer for eksport ud af området

Tænk, her er angiveligt saltlag på op 800 meters tykkelse! Afarerne 'graver' saltet som de skærer ud i blokke på seks til otte kilo og laster på æsler eller kameler, hvorefter det bliver transporteret til byerne. Det gik op for os at de Afarer, der arbejder her, bor ved vores base-camp, der således er en slags mineby. Altså base-camp var lidt primitiv, teltene blev slået op på noget der lignede en meget støvet parkeringsplads, og der var ét ('1') "toilet" (af mellemøst-typen hvor man sidder på hug)... og det var så det! Det var som sagt primitivt, men ok. Vi havde heldigvis pakket, så vi ikke behøvede at åbne de store tasker, for der var ikke meget plads i teltet. Det var svært at være der, bare med vores små rygsække. Karen, Jesper og nogle af de andre havde været smarte og fundet nogle senge under et halvtag, - tror det havde været mere bekvemt, men jeg sov nu udmærket, og folk der var ude om natten påstår at jeg snorkede højlydt.

Det syder af fusel og .... meget andet

Mandag den 18. februar

Var tidligt oppe og af sted allerede klokken syv. Busserne stoppede et sted, hvor der egentlig ikke var andet at se end en skråning hvorfra set dampede lidt... meget lidt. Så gik vi op over skråningen og så åbenbares et helt vildt landskab, hvor den gule farve var dominerende. Det lignede mest af alt noget fra en science-fiction film. Det boblede, sydede og dampede fra gule og gul-grønne søer, som skabte en skorpe af hvide krystaller. Gik rundt i området i to til tre timer og det blev ved med at ændre sig for vores øjne. Dybt fascinerende!

I dette område, var det påfaldende at se, at nogle af gruppens medlemmer, der dagen før havde brokket sig meget højlydt over en mindre gåtur på asfalteret vej (og faktisk var meget grove over for Nezi, fordi man ikke blev kørt) her, med stor stædighed kæmpede sig gennem terrænet, hvor det var vanskeligt og helt klart at man skulle være meget forsigtig. Det var noget overraskende at se.

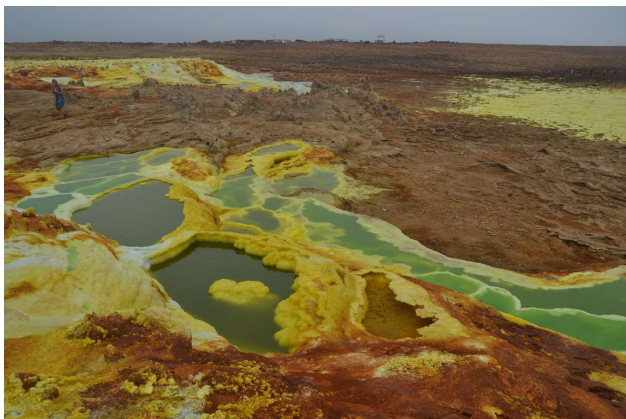

Vores bevæbnede vagt og hans Kalasnikov

Havde en lokal guide med, som var meget vidende om de geologiske aspekter og dertil så også en bevæbnet vagt; bevæbnet med en Kalasnikov! Dem har vi set ret mange af her i landet. Det siges, at det er nødvendigt med en bevæbnet vagt når man rejser i dette område, da det ikke er så længe siden at Etiopien og Eritrea sluttede fred, og indtil da var der kampe i området. Men det er også klart at vi er uden for lands lov og ret og det er ikke sikkert at alle lokale er lige glade for turist-besøgene, så måske .... og man skulle jo nødt miste en turist til banditter, det er dårligt for forretningen. Efter denne dejlige tur kørte vi til en sø, hvor

det også boblede; den var også gul, men hvad det var der boblede gik aldrig rigtigt op for mig. Chaufføren dyppede sit sølvkors i vandet, gnubbede på det og det blev rigtigt skinnende flot. Det var muligt at overnatte en nat mere her, men det var overskyet så stjernehimlen var afløst, så vi besluttede os alle for at tage tilbage til Wukro allerede i dag. Denne gang fik vi et fint værelse med udsigt, og brusebadet var meget velkomment efter en helt fantastisk oplevelse et sted hvor meget få turister kommer.

Science fiction agtigt landskab .... extra-terrestrial?

Tirsdag den 19. februar

I dag var der kun to punkter på programmet: Transport til Mekele den store industriby og et besøg på et slot i Mekele. Der var så mulighed for at sove længe! Ikke fordi vi er i søvnunderskud, men efter i går er der meget at fordøje. Dels naturoplevelserne, som var af en anden verden (næsten extra-terrestrial) og dels var vi igennem nogle områder hvor det var svært at skjule og overse fattigdommen. Vi er i et af verdens absolut fattigste lande, og det kan man se og forskellen mellem rig og fattig er også ret stor.

Ankom til Mekele og satte bagagen af og kørte direkte til kong Johannes slot, bygget i slutningen af af 1800 tallet. Den sidste konges residens inden hovedstaden flyttede til Adis Abeba

Onsdag den 20. februar

Vækning som sædvanlig ved Klaus, denne gang klokken halv seks og der var morgenmad fra klokken 6. Bussen kørte os til lufthavnen klokken syv, og vi havde således lidt internet-tid i hotellets lobby. Målet med flyveturen var Jinka, med mellemlandning i Arba Minch. Var fremme

på Jinka Lodge og fik en sen frokost ved tre-tiden. Senere på eftermiddagen var vi ude og besøge en landsby. Smeden smedede knive af armeringsjern (Sten købte en), pottemageren - en enlig mor med fire børn lavede potter og bageren bagte injera, som er en tynd lidt syrlig pandekage med konsistens som skumgummi, der bages af sorghum på en stor pande. Grandkusine Karen er ret vild med det. Man bruger dette brød til at spise med, så man ikke behøver kniv og gaffel. De voksne og og børnene var meget imødekommende. Inden vi spiste fortalte Netsi om stammerne, her i Omo dalen. Der er 16 stammer og de taler næsten lige så mange sprog. Det område de bor på dækker et område på 250 x 250 km. Det lød meget spændende, så jeg købte en bog om emnet som de solgte i receptionen.

Torsdag den 21. februar

Jinka er hovedstaden her i Omo-regionen. Omo River løber ud i Turkana søen der (overvejende) ligger i Kenya. I dag besøgte vi Mursi-stammen. Stammen lever ret isoleret mellem floderne Mago og Omo.

Mursierne (i alt knapt 2000). Nedetst tv ses den tallerken, der er årsagen til deformationen af mursi-kvindernes underlæbe og som har givet dem navnet 'tallerken-negere'

Mursierne er ikke umiddelbart et imødekommende men Netsi havde fundet en gruppe, der ikke var så fjendtligt indstillet, som de kan være. De er i alt ca. 7.500 og er agerbrugere, med flyttemarks-brug, forstået således at de flytter når markerne ikke giver nok udbytte. De måler deres velstand i kvæg og medgiften er som regel 30- 40 stykker kvæg (en Kalasnikov kan også indgå som medgift). Der er stadig

stammekrige i området; og her er vi uden for lands lov og ret; det "administrative" systemer er baseret på stamme-regler. Øverste myndighed er høvdingen, et råd af ældre og et råd af gifte mænd. De fleste stammer er animister, men de tror på een skaber. Det der er mest karakteristiske for Mursierne (før i tiden kaldet 'tallerken-negere') er den runde skive kvinderne har i underlæben. Sådant en tallerken er jo rund, så der ryger lige fire tænder i undermundens for at tallerknen kan være der. Tallerknen sidder ikke altid på plads, den hører vist kun til ved festlige lejligheder. Også øreflipperne forstørres med smykker. Det er utroligt smukke mennesker om end deres forstørrede underlæber og ører skræmmer noget. En af de forklaringer på denne skik er at kvinderne så blev mindre attraktive for slavehandlere. Personligt tror jeg nu blot det er yderligere en af de utroligt mange kropsudsmykninger forskellige kulturer rundt omkring i verden benytter. Hvad der er smukt og attraktivt er jo ikke absolut, men derimod kulturelt bestemt. Og kropsudsmykninger er jo ikke blot forbeholdt såkaldte 'primitive' folkeslag. Hvad med de mænd der i vores kultur sprøjter silikone i deres overarmsmuskler, eller tatoverer sig over hele kroppen. Eller for den sags skyld de kvinder der skal have ny større mere velsiddende bryster, læber eller numser?

Og vi kunne frit fotografere. Vi havde dog lagt 200 bir (ca. 50 Dkr.) hver for at få lov til at fotografere.

På besøg hos Mursi-folket (ham her ville absolut posere med sin Kalasnikov og Stens briller)

Efter besøget hos mursierne holdt vi et kaffe-stop, hvor vi skulle hente vores picnic-mad. Derefter kørte vi til markedet i Key-Afar hvor Hamar-folket mødes. Også denne køretur var en

slalom-tur mellem mennesker, geder, æsler og køer. Markedet var en fin oplevelse, selv om vi igen skulle oplevede et marked i regnvejrs. Sten kom til at købe en lille skammel til at sidde på eller til at hvile hovedet på.....?)

Så gik det videre ud over de støvede veje mod Buska Resort, hvor vi tjekkede ind. Sidst på eftermiddagen besøgte vi igen Hamar stammen. Det er den mest dominerende stamme i området, og kvindernes frisure er ret karakteristisk, lidt Kleopatra-agtigt pagehår, stilet med rødt ler og smør!

På marked hos Hamar-folket, den største af Omo-dalens etniske grupper (de er flere end 45.000)

En kvinde sad og blødgjorde skind med smør, det gav jeg hende lige en hånd med! Kvindernes klædedragt består af et gedeskind dekoreret med perler og muslinge-skaller, samt brede bæltter og armringer af kulørte perler. Her var det lidt et problem med at fotografere, for selv om vi havde betalt på forhånd ville de alle have penge for at fotografere (men man kan vist heller ikke regne med at alle får del i fællesbetalingen og slet ikke når nogen i gruppen betaler individuelt for at få de bedste billeder). Også Hamarerne lever af kvægbrug og lidt landbrug og på en måde er det jo tankevækkende at vi turister i vores trang til at opleve er med til at ødelægge den oprindelige livsform.

Fredag den 22. februar

Kara-stammen, er bofaste og er derfor lette at finde for turister; de VILLE fotografere og blev faktisk lidt aggressive når vi ikke ville.... uhyggeligt; fem bir pr person, ville de have, og det var svært for guiden at få lavet en aftale om fotografere, så her opgav jeg faktisk helt at

fotografere. I følge min nyindkøbte bog skulle der ikke være mere end 1.500 tilbage af Kara-folkt der er karakteristiske ved at male sig med hvidt på kroppen i forskellige mønstre.

Besøg hos Kara-folk, den mindste af de etniske grupper i Omo-dalen (opstillet billede)

Her drikker de kaffe brygget på kaffeskallerne. Lidt specielt... tynd kaffe, for at være helt ærlig. På vej tilbage stoppede vi ved nogle termitbo, kæmpe store. Vores chauffør, på denne tur var meget vidende og fortalt begejstret om den nye premierminister der meget populær; dels har han sluttet fred med Eritrea og dels er han meget aktiv for at få flere kvinder ind i sin regering. Der er 10 mandlige, 10 kvinder ministre i regeringen. Han fortalte også, at der i dette område er seks sukkerfabrikker, sukkerrørene kunstvandes, og det er medlemmerne af stammerne der arbejder på fabrikkerne. Igen et eksempel på nykolonialisme (og her altså et kinesisk ansvar). Der var en masse træer langs vejene med nogle flotte store frugter på, chaufføren sagde det var såkaldte "falske æbler". Sten troede ikke helt på at disse store frugter var tomme. Vi stoppede derfor og han plukkede en klase, tog den med ind i bilen, de var lette og tomme, men fyldt med små dyr! Så de røg hurtigt, meget hurtigt ud igen!

I denne del af Etiopien er der mange motorcykler. De bruges til taxakørsel sikkert en bedre ide end tuk-tuk'er på de dårlige, hullede grusveje. Det skaber en lidt heftig trafik, når de blander sig med mennesker, geder, og køer. Netsi havde 'hørt på vandrørene', at der to timers kørsel uden for byen skulle være en "bull jumping ceremoni" en Ukule Bulla. Det er i Hamar-stammen en voksen-indvielse for

drengene. De skal ved solnedgang løbe hen over ryggen på 10-12 tyre, som de mandlige stamme-medlemmer holder i hoved og hale. Blev budt velkommen af den unge mands mor, som sagde at hun var meget glad for at vi var der, og så kom hun med en spand med noget vi skulle drikke. Netsi forbød os at drikke det, tror hun havde set mavetilfælde nok i vores gruppe.

Til Ukule Bulla ceremoni (vokenindvielse) hos Hamar folket. De unge piger varmer op med dans (og lokalt hjemmebrændt)

Pigerne dansede noget der lignede stampedans og sang; det lød flot for de havde bjælder om anklerne. Undervejs kom mændene med noget grappa-lignende til dem at styrke sig på (og sikkert også for at styrke 'moralen' til den efterfølgende piske ceremoni. Sten smagte på denne drik, og bekræftede at det var grappa-lignende. To af pigerne havde smykket sig med en Kaslasnikov, og på et tidspunkt tilbød en af mændene en til en af de øvrige piger, hun takke dog pænt nej. Så blev den unge mands (altså ham der skulle indvis) bedste ven malet med hvid maling, han skal hjælpe ham gennem de næste uger hvor den unge mand efter ceremonien skal leve alene i skoven. Kvinderne ledte efter de mænd der havde løbet tyreløbet sidste år, de havde gemt sig i skovene og skulle angiveligt lokes til. Pigerne, der selv havde forsynet sig med tynde grene, provokerede dem på forskellige måder, mest verbalt, - hvilket vi ikke forstod en bønne af. Meningen var at provokere drengene til at piske dem! For at gøre den stærke? Da det var overstået, dansede mændene en hoppedans, hvis rituelle betydning jeg ikke fangede. Undervejs introducerede Netsi os for byens ældste; han fortalte, at det traditionelt var meget vigtigt at

mændene blev betragtet som helte, nu mente han at det drejede sig om at læse og gå i skole; og han fremhævede guiden og den unge skolelærer vi også havde mødt som fremtiden. Nu var solen ved at gå ned og tyrene var ved at blive samlet. Lige pludseligt, stod de så side om side og landsbyen havde samlet sig. Vi fik en fin plads og så den unge mand springe op og holde balancen mens han løb. Det lykkedes ikke hver gang, men fire gang lykkedes det og så var festen slut.

..... piskning af de ældre kvinder

En fra vores gruppe: Elsebeth havde overdraget et af sine kameraer til en fra stammen, på den måde tror jeg hun har fået nogle virkelig specielle billeder. Flot gjort af hende! Så skulle vi en lang køretur tilbage til lodgen i den mørke etiopiske nat. Klaus og Sten forsøgte at holde moralen oppe ved at synge gode danske sange. Jytte og jeg sad bare helt stille og fik nyrene rystet løs. Vi kører ikke mere på glatte kinesiske veje!

Lørdag den 23.februar

Skulle nå en flyver fra Arba Minch ved middagstid og havde cirka seks timers kørsel til lufthavnen. Der flyves ikke dagligt til Jinka, derfor den lange tur til Arba Minch. Også i dag fik vi selskab af Jytte. Det var lidt af en sej tur, nogle steder var vejen asfalteret, men alligevel var der en hel del huller så der var en hel del slalom, udenom huller og kørsel mellem køer og geder. Flyveturen gik helt uden problemer, og vi er ved at lære den der med de to gange sikkerhedstjek. Da vi kom frem til hotel Jupiter, nåede vi ned i supermarkedet og fik købt os noget etiopisk kaffe til at tage med hjem.

Søndag den 24. februar

Fik lov at sove længe, kørte først til bjerget over Addis hvor Mekele II havde sit slot indtil hans kone overtalte ham til at flytte det ned til Addis. Et flot udsigt over Adis Ababa er På vej ned af bjerget standsede på et lokalt marked, hvor vi så på tekstiler, og frokosten indtog vi på restauranten ved "Lucy's museum". Derefter tog vi videre til en kaffe-café og butik, hvor vi fik en dejlig kop stærk kaffe. Kørte tilbage forbi det centrale gamle marked Merkado, hvor Netsi ikke ville lukke os ud af bussen. Hun standse dog bussen i bil-reservedels-gaden, hvilket nogle af gruppen var lidt utilfredse med, for det var jo typisk en 'mandeting'. Jeg var fuldstændig uforstående overfor denne kritik, da det for mig er så karakteristisk for de fattige lande jeg har været i at man kan genbruge mange dele... eller måske bruge dem til noget helt nyt (og som sten lidt giftigt sagde: der var jo også enkelte hankønsvæsner med i gruppen). På adskillige opfordringer standsede vi ved en "souvenir-forretning". Et skatkammer af lokale souvenirs og etnografika i alle afskygninger og kvaliteter. Det lykkedes os at slippe af sted kun med tre trehundrede år gamle bøhmiske glasperler, altså den slags som i århundreder har været bragt ind i Afrika og blevet brugt som hård valuta. Tilbage tilhotellet, hvor vi fik tid til at pakke det sidste, inden vi skulle til Etiopisk festmiddag. Et meget fancy sted, hvor vi sad ved de traditionelle kurveborde og fik dejlig etiopisk mad. Ved otte-tiden tog vi til lufthavnen og udenfor tog vi afsked med Netsi.

Flyveren gik ved tolvtiden og vi skulle via Frankfurt hjem. Gik problemløst... Jeg nåede dog ikke hjem uden en maveforgiftning (fra aftenens afskedsmåltid?). Ikke rart på en lang flyvetur.

Sikke en tur! Må sige at vi har fået noget på oplevelsen, både kulturelt: Et kristent samfund siden 300 tallet, Geologisk: boblende svovlsøer, og etnografisk: oprindelige stammekulturer, en speciel oplevelse, som det sikkert ikke er mulig at se om få (10-15?) år.

Nu skal oplevelserne så lige fordøjes og vi skal overveje hvad vores næste rejsemål skal være?